

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Бєлікової Наталії Олександрівни
на дисертацію Бурки Олени Миколаївни на тему
«Підготовка майбутніх фізичних терапевтів до використання
фізкультурно-оздоровчих технологій»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічні перетворення в Україні, глобальна екологічна криза актуалізували проблему збереження фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я населення. Людина, її життя і здоров'я, є найвищими соціальними цінностями країни, визначеними Конституцією України. Проте аналіз якості життя українців та таких її показників, як очікувана тривалість життя і очікувана тривалість здорового життя, засвідчують суттєве відставання України від більшості провідних країн світу.

Недосконалість системи охорони здоров'я, низький рівень усвідомлення цінності здоров'я як власного капіталу, перебування переважної більшості населення в умовах соціально-економічної нестабільності призвели до підвищення показників смертності, захворюваності та інвалідності. До такого висновку ще у грудні 2015 року дійшла оцінювальна місія з питань реабілітації Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Загальновідомо, що ведення населенням здорового способу життя для збереження та зміцнення здоров'я є у п'ять разів ефективнішим, ніж лікувально-діагностичні процедури. Як засвідчує досвід цілого ряду країн, зокрема, Фінляндії, Польщі та країн Прибалтики, більшості основних причин втрати здорових років життя можна уникнути, впроваджуючи нові підходи у системі управління здоров'ям населення, ефективно реалізуючи оздоровчі й реабілітаційні технології задля попередження руйнування балансу біосоціальної природи людини.

Водночас, Україна не досягає світових та європейських стандартів здійснення такої діяльності, тому потребує фахівців з фізичної терапії

інноваційного типу, що володіють традиційними та інноваційними фізкультурно-оздоровчими технологіями і покликані спрямовувати власні зусилля на відновлення рухових функцій та корекцію психофізіологічного стану людини засобами фізичної культури.

Зважаючи на соціальне й практичне значення заявленої проблеми, а також її недостатнє розроблення, дисертаційне дослідження Бурки Олени Миколаївни на тему «Підготовка майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій» є актуальним та своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми Класичного приватного університету «Роль творчої особистості в історії та теорії педагогіки» (номер державної реєстрації 0114U006397), одним із виконавців якої є автор.

Тему дисертації затверджено вченою радою Класичного приватного університету (протокол № 3 від 26.10.2016) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 16.05.2017).

Оцінюючи **ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій**, сформульованих у дисертації О. М. Бурки, слід зазначити, що структурно дисертаційна робота є обґрунтованою, логічно побудованою, а її складові – взаємопов'язаними. Вона складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт та предмет. Детальне вивчення джерельної бази (248 найменувань) уможливило виокремлення обґрунтованих суперечностей, на розв'язання яких було спрямовано дослідження.

Дисертантка демонструє належну структурованість наукового мислення, визначаючи теоретичне підґрунтя методичної системи підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності. В його основу покладено положення діяльнісного підходу

(теорії діяльності) про формування смислоутворювальних мотивів діяльності; положення когнітивної теорії про необхідність формування в освітньому процесі, крім простого надання знань, здатності до цілеспрямованого виконання розумових операцій (аналізу, синтезу, зіставлення, констатації тощо); ідею компетентнісного підходу щодо можливості об'єктивної кількісної оцінки якості підготовки за обґрунтованими цільовими орієнтирами освіти; концепцію колективного способу навчання, сутність якого полягає у створенні умов для обміну інформацією, знаннями, досвідом між здобувачами освіти; концепцію проблемного навчання, основна ідея якого полягає в здобутті знань та вмінь у процесі пошуку вирішення професійних проблем.

Це дало змогу авторці сформулювати відповідні педагогічні умови, які створюються за допомогою впровадження побудованої моделі, що інтегрує нормативно-цільовий, процесуальний і контроль-результативний блоки. При цьому за авторським задумом процес підготовки включає чотири етапи: завданням підготовчого етапу є формування в студентів особистісних рис та якостей як базової складової професії фізичного терапевта; теоретичний етап забезпечує формування теоретичних знань із загальнопрофесійних та професійно спрямованих дисциплін; завданням практичного етапу є формування практичних знань, умінь і навичок; квазіпрофесійний забезпечує вдосконалення й закріплення отриманих знань, умінь та навичок в умовах, наближених до професійних, під час виробничої практики.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується застосуванням відповідних до завдань дослідження методів наукового пізнання: теоретичних та емпіричних, які доповнені методами математичної статистики, що забезпечило достовірність отриманих результатів.

Вихідним положенням рецензованої дисертації, підтвердженим результатами дослідження, є те, що підготовка майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій набуває ефективності, якщо вона здійснюється на основі визначених педагогічних умов, реалізацію яких дисертантка пов'язує із запровадженням авторської моделі відповідного процесу.

Система оцінювання якості підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій розроблена на основі технологічного конструкту на засадах кваліметричного підходу. Вона передбачає, що якість підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій визначається за п'ятирівневою системою оцінювання. Основу системи оцінювання становлять тестування теоретичних знань; метод експертної оцінки; загальновідомі особистісні методики, а також авторські опитувальники та методики.

Результати педагогічного експерименту дозволили авторці досягнути мети та підтвердити вірогідність висунутої гіпотези. Експериментальну роботу проведено протягом 2014–2018 рр. в Запорізькому національному технічному університеті (експериментальний заклад вищої освіти) та Запорізькому національному університеті (контрольний заклад вищої освіти).

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що процес підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій був більш результативним в експериментальному, ніж у контрольному закладі вищої освіти, що доводить ефективність розробленої моделі підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності.

Для оцінювання рівня готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій визначався відповідний індекс з використанням інструментарію на основі Excel, в основу якого покладено розроблену автором кваліметричну модель оцінки. Для встановлення відмінностей між двома непов'язаними вибірками під час обробки результатів педагогічного експерименту здобувачка досить вдало, як нам здається, послуговується непараметричним критерієм Манна-Уїтні.

Результати експерименту є переконливою підставою для того, щоб уважати досягнутою мету й завдання дисертаційного дослідження.

Пропозиціям, розробкам та висновкам, які представлені в дисертації, властиві повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

Дисертацію презентує високий рівень **наукової новизни отриманих результатів**. Дисертанткою вперше обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій, що передбачають: стимулювання інтересу до вивчення фізкультурно-оздоровчих технологій через проведення екскурсій, а також організацію спілкування з провідними інструкторами в межах навчального процесу; формування когнітивної основи використання фізкультурно-оздоровчих технологій у ході інтерактивних лекцій (робота в мікрогрупах, вирішення ситуаційних завдань, побудова схем, індивідуальних і групових фізкультурно-оздоровчих програм); практична реалізація теоретичних знань в аудиторній (рольові ігри, взаємонавчання з наступним аналізом відеоматеріалу) та квазіпрофесійній (запровадження фізкультурно-оздоровчих технологій на навчальній практиці) діяльності; введення системи оцінювання якості підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у навчальний процес.

У роботі уточнено дефініцію «готовність майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій»; удосконалено цільові орієнтири підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій шляхом визначення критеріїв (комунікативного, особистісного, соматичного, фізкультурно-практичного) та показників готовності майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій; набули подальшого розвитку наукові положення компетентнісного підходу до професійної підготовки фізичних терапевтів.

Оцінюючи **практичне значення одержаних результатів** дисертаційного дослідження, необхідно наголосити на тому, що у закладах вищої освіти впроваджено інноваційні компоненти програми виробничої практики (сумісна реалізація фізкультурно-оздоровчих програм з досвідченими фахівцями фізкультурно-оздоровчих або оздоровчо-реабілітаційних закладів; діагностування рівня якості підготовки).

Значною практичною цінністю для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фізичних терапевтів відзначаються змістові модулі в робочих програмах: «Професійні обов'язки фізичного терапевта» (дисципліна «Вступ до спеціальності»), «Налагодження контакту як професійний обов'язок фізичного терапевта» (дисципліна «Педагогіка»), «Клініко-фізіологічне обґрунтування фізкультурно-оздоровчих технологій» (дисципліна «Вікова анатомія та фізіологія»), «Концепція здорового способу життя» (дисципліна «Психологія здоров'я та здорового способу життя»), «Види та класифікація фізкультурно-оздоровчих технологій» (дисципліна «Теорія і методика фізичного виховання»), «Оздоровчий тренінг різних груп населення» (дисципліна «Спортивно-педагогічне вдосконалення»), «Особистісні та професійні якості фізичного терапевта» (дисципліна «Професійна майстерність»), «Практичні навички створення програм оздоровлення» (дисципліна «Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності»).

Особливо цінною, на наш погляд, є авторська методика встановлення рівня якості підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій в закладах вищої освіти.

Необхідно зазначити, що розроблені автором наукові положення і навчально-методичні матеріали достатньо широко апробовано й впроваджено у навчальний процес закладів вищої освіти різних регіонів України, про що свідчать відповідні довідки.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Аналіз публікацій О. М. Бурки засвідчив їхню відповідність (кількісну та якісну) вимогам до оприлюднення результатів кандидатського дослідження. Зокрема, серед загальної кількості робіт (16): 7 – статті у наукових фахових виданнях (у тому числі 2 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз); 7 – матеріали конференцій; 2 – навчально-методичні видання. Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації та дають повне уявлення про її наукову цінність та практичну значущість.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Бурки Олени Миколаївни, можна висловити низку зауважень і побажань:

1. Оскільки вивірення термінологічного апарату є необхідною умовою будь-якого дослідження, вважаємо за доцільне почути думку Олени Миколаївни щодо того, як вона розмежовує два ключових для фізичного терапевта поняття: «лікувальна фізична культура» та «фізкультурно-оздоровчі технології».
2. Вважаємо недоцільним наведення детальної (близько 9 сторінок) характеристики різних фізкультурно-оздоровчих технологій в основній частині дисертації (підрозділ 1.1, с. 40-49), адже вони не є безпосереднім предметом дисертаційного дослідження.
3. На нашу думку, зарубіжний досвід підготовки фізичних терапевтів розкрито безсистемно та з незрозумілою географічною вибірковістю. Дисертантка не уточнює, чи є країни, досвід яких вона вивчала, членами Світової конфедерації фізичної терапії, яка представляє фізичних терапевтів у всьому світі та визначає базові засади професійної освіти цих фахівців.
4. Не зовсім зрозуміло, як співвідносяться між собою етапи підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій: підготовчий, теоретичний, практичний і квазіпрофесійний. Вони є наскрізними, послідовними чи взаємодоповнювальними?
5. У підрозділі 3.2 «Організація та хід педагогічного експерименту» розкрито особливості проведення педагогічного експерименту, проте не відображено загальний дизайн дисертаційного дослідження, який би включав етапи його проведення та їх покрокову характеристику.
6. Одним із завдань дисертаційної роботи було «експериментально перевірити ефективність методичної системи підготовки майбутніх фізичних терапевтів

до використання фізкультурно-оздоровчих технологій». У шостому висновку зазначено, що перевірялася ефективність моделі підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Цікавою є позиція Олени Миколаївни щодо цих розбіжностей.

Разом з тим, висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження та ніяк не знижують наукової цінності рецензованої роботи. Дисертація О. М. Бурки є завершеною, самостійною науково-дослідною працею, яка вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу та новизною методичних й практичних положень.

Загальний висновок. Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів, їх практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам щодо кандидатських досліджень є всі підстави стверджувати, що дисертація «Підготовка майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій» відповідає вимогам МОН України, зокрема, пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами), а її авторка – Бурка Олена Миколаївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри теорії фізичного
виховання, фітнесу та рекреації
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
доктор педагогічних наук, професор

Учений секретар

Н. О. Белікова

Л. С. Семенюк